

Ako môžeme pomôcť hlavovým vrbám

GLOBAL ENVIRONMENT FACILITY
INVESTING IN OUR PLANET

The GEF
Small Grants
Programme

Hlavové vrby stáli kedysi takmer za každou dedinou. Ich strapaté hlavy a tajomné dutiny inšpirovali nielen bežných ľudí, ale aj slávnych umelcov. Vošli do ľudových piesní a prísloví – pojem bútlavá vrbá sa stal súčasťou každodenného jazyka. Naši predkovia oddávna poznali vitalitu vrb, ktoré po každom orezaní znovu vyhnali nové výmladky. Tie boli zdrojom dreva na kúrenie a prútov pre košíkárstvo. Pri dlhodobom orezávaní dosahujú kmene hlavových vrb úctyhodné rozmery. V ich vnútri vznikajú veľké dutiny, vyplnené práchnom, ktoré sa priam hemžia životom. Nájde sa tu larvy zlatotoňov, fuzáčov, kováčikov, motýľov aj hniezda vtákov. Viaceré z nich pritom patria medzi vzácne druhy, pre ktoré sa hlavové vrby stali cennými útočiskami v okolitej intenzívne obhospodarovanej krajine.

Bez osvetly to nepôjde

Existencia hlavových vrb je úzko spätá s tradičným obhospodávaním. Ak sa zanechá ich pravidelné orezávanie, ich kmene sa po niekoľkých rokoch rozlomí pod ťažkou príliš ťažkých konárov. Takto, v dôsledku nezájmu ľudí, prichádzame v súčasnosti o posledné zvyšky hlavových vrbín. Aj preto sme sa rozhodli pomôcť pri zachovaní tohto cenného dedičstva našej krajiny. Najdôležitejšia pre zachovanie hlavových vrbín je osвета medzi obyvateľmi dedín, pri ktorých sa nachádzajú.

Z vlastnej skúsenosti vieme, že si často neuvedomujú, akú biologickú a estetickú hodnotu hlavové vrby majú. Aj preto sme s podporou nadácie Ekopolis, Programu Think big Nadácie Telefonica O2 a Global environmental facility, Programu malých grantov, UNDP pripravili informačný leták o hlavových vrbách. Rozširovanie letákov sme spojili s mapovaním hlavových vrbín, ktoré sme začali realizovať na Podunajskej nížine. Okrem letákov pripravujeme aj interaktívnu výstavu, ktorá bude postupne umiestnená vo vybraných obciach.

Veľký význam prikladáme aj osobnej komunikácii. Veríme, že ak obyvatelia dotknutých dedínvidia záujem o hlavové vrby od nás – študentov vysokej školy, uvedomia si, že symbolom krásy nemusia byť iba sterilné záhradky s anglickými trávnikmi a trpaslíkmi z umelej hmoty, ale skôr krajina plná života, formovaná citlivou prácou našich predkov.

Využívanie hlavových vrb

Hlavové vrby poskytujú lacné drevo na kúrenie, ich využívaním môžeme znížiť spotrebu fosilných palív a náš príspevok ku globálnemu otepľovaniu. A pre životné prostredie je to určite prijateľnejšia alternatíva ako intenzívne pestované plantáže energetických rastlín. Zrejme aj z týchto dôvodov zažíva orezávanie hlavových vrb v krajinách západnej Európy renesanciu. Určite by stálo za to, presadiť tento trend aj u nás.

Pavol Littera, Zuzana Šoutová
kontakt: littera@fns.uniba.sk

Foto, leták: Zuzana Šoutová

Hlavové vrby sú čorazým pozostatkom kultúrnej krajiny celého obhospodarovanej Slovenska. Kedysi bolo u nás ešte, najmä v nížinách a kotlinách, ešte takmer za každou dedinou. Stali sa inšpiráciou pre mnohé ľudové príslovia a rozprávky, napríklad ich aj na obrazoch slávneho maliara Vincenta van Gogha, počuť o nich v piesni Jana Falpa.

Aj hlavovým vrbám však hrozí zánik. Potrebujú totiž starostlivosť nás - ľudí. Ak prestaneme s ich pravidelným orezávaním, ich kmene sa rozlomí pod ťažkou príliš hrubých konárov a celý strom postupne odumrie.

Orezávaním hlavových vrb môžeme získat lacné drevo na kúrenie a zároveň prispieť k zachovaniu kultúrneho dedičstva a bohatstva života v blízkosti vašej obce. Zrejme aj preto zažíva táto forma hospodárenia na západe Európy renesanciu. Veríme, že sa nám podariť rozšíriť tento trend aj u nás.

TAJOMSTVÁ HLAVOVÝCH VRB

Kadoba oddávna poznala úsavnú vitalitu a regeneračnú schopnosť vrb, ktoré po každom orezaní znovu vyhnali znovu a znovu mladé výhonky. Orežávaním hlavových vrb získavali prúty na košíkárstvo a výrobu vpletaných pleteníc, hrubšie konáre poskytovali drevo na kúrenie.

Mnohé z týchto druhov sú v súčasnej dobe už veľmi vzácne a hlavové vrby pre nás predstavujú jedny z posledných útočísk, kde sa môžu nerušené vyvíjať.